

139
P

ACADEMIAE FRIDERICIANAE PRORECTOR
IO. AVGVSTVS EBERHARD

PHILOSOPHIAE PROFESSOR PVBL. ORDINARIVS

ET

SOCIETATI REGIAE BEROLINENSI LITERARIAE ADSRIPTVS

CVM CANCELLARIO, DIRECTORE

ET SENATV ACADEMIAE

SANCTE CELEBRANDAM INDICIT

MEMORIAM ADVENTVS CHRISTI IN TERRARVM ORB

PRAEMISSA EST

COMMENTATIO

IN ILLVD PAVLLI COL. I, 19 ET II,

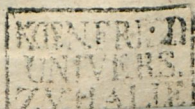
ΤΟ ΠΑΡΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΗΣΑΙ

ΕΝ ΧΡΙΣΤΩΙ ΣΩΜΑΤΙΚΩΣ.

HALAE,

FORMIS IO. CHR. HENDELII

A. MDCCLXXXVI.

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK
Halle
1871

IN NEUER KUNST
VON
H. H. H. H.

Halle
1871

Etsi non omnino iniquae sunt querelae de obscuritate sa-
crarum Scripturarum, nec eius vnica causa quaerenda est in
obscuritate rerum gestarum veterumque morum et institutorum,
e quibus multa habent adpersa, quorum quidem memoriam
tempus deleuit iisue caliginem obduxit, sed in iplo etiam scri-
bendi modo, quo sacri Scriptores vsi sunt etiam tum, cum diui-
nam doctrinam traederent: tamen, vel in hac maxime doctrinali
parte librorum diuinorum agnoscendum est et grata mente vsur-
pandum studium Apostolorum, qui, cum in tradendis nouis
rebus nouis quoque verbis vti cogerentur, ita omnem orationem
temperant ac moderantur, vt et analogiam linguae teneant
quantum possint eique loquendi insolentiam accommodent, et
sententiarum vim vel ipsi declarent statim verbis aut rebus, vel
aliis in locis, atque per vniuersam doctrinae summam lumen
obscurioribus affundant. Vnde fit, vt, si quaeratur de sensu eo-
rum quae sunt noue ab Apostolis dicta, eius assequendi duplex
omnino via pateat. Vna est, qua inuestigemus consuetudinem
loquendi regnantem in lingua ea qua vsi sunt Scriptores sacri,
non modo graeca vniuersa, sed multo magis etiam conformata
modo loquendi Ebraicae proprio, vnde magnam partem distio-
nis Nouo Testamento propriae ductam inprimisque in doctrina
tradenda frequentatam esse constat. Quae quidem via non ha-
bet hanc vim, vt aditum statim faciat ad veram sententiam; ni-
hil enim docet, nisi quae *possit* sententia esse, non quae *vere sit*,
et in iis, quae tamquam noue dicta sumuntur, *semper* ad lo-
quendi consuetudinem additur aliquid ab ingenio scriptoris, siue
noua nouarum rerum nomina faciat ad similitudinem eorum qui-
bus

bus iam vitur consuetudo, siue vſitatis nouam quandam vim tribuat. Sed admonet tamen haec via, quam tenemus, ne incidamus in sensum, quem omnis loquendi vsus repudiet; nullus est enim scriptor, qui vult intelligi, tam stultus, quin, etiam quae inaudita loquatur, accommodet ad ea quae sunt vsu loquendi trita; et, nisi ipse scriptor quandam mentis suae significationem vel in ipso, de quo quaeritur, loco, vel alibi dederit, hac vna via, vel diuinando ad sensum maxime probabilem ducimur. Fit autem interdum, vt nos loquendi vsus deficiat aut videatur deserere, omninoque, cum quaedam in interpretando diuersitas existit ac plures interpretationes non abhorrent a loquendi consuetudine, ea sit illarum comparatio instituenda, quae ad vnicum in aliquo loco sensum deducat. Et, quoniam in noue dictis, a scriptoris consilio, vt diximus, accedit aliquid ad vsitatum loquendi vsus, quo is vel amplificetur vel contrahatur: necesse est profecto tenere, vtram in partem haec variatio inducta, et quo modo vsus loquendi regnans in illo verbo vsurpando, hoc ipso scriptoris arbitrio affectus et conuersus fuerit. Quam ob rem altera via quaerenda et cum illo superiori coniungenda est, qua ipso a scriptore ducti, eiusque veluti vestigiis orationi impressis persequendis, ad veram dictorum intelligentiam contendamus.

Hanc igitur vtramque sequamur in quaerendo sensu locorum Paulli in epistola ad Colossenses cap. I, 19 et c. II, 9. vbi proficitur, in Christo κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς; qui nobis in mentem venerunt, cogitatione agitanti-
 bus beneficia nobis a Deo concessa per aduentum Iesu Christi in terrarum orbe cuius memoriam Christiani hoc tempore celebrare solent. Neque enim dubitari potest, vtrumque locum eandem sententiam complecti, cum idem sit in vtroque consilium Apostoli, quod est in asserendo principatu Christi, qui omnibus superior atque vnice sequendus sit, verba etiam paene eadem, nisi quod paullipent discreper dicendi forma et accessione quadam ad communem sententiam, qua haec definiatur quodam modo, non immutetur. Placet autem in principio disputationis nostrae se iungere enarrationem variarum opinionum de huius loci sensu, quae quid existimatum sit, docet, non quod debuerit existimari, nec ducit ad plenam sensus intelligentiam, sed
 saepe

v

saepe transuersos agit interpretes, vt, vbi commodus sensus oblatuſ sit, in primis is qui videatur dogmatibus confirmandis seruire, ne requiratur quidem alius aequè probabilis, saepe etiam probabilior sensus, propter ea quod nondum quisquam obseruando in eum incidisset. Quae consuetudo, fons est multorum errorum et caussa, cur in iis, quae inuenta sunt, haereatur, et impediatur vltra progrediendi studium. Faciamus igitur, quod ii solent, qui exstare quidem audiuerint terram quandam eamque dignam quae omni studio requiratur, sed quae ita procul sit a cognitione cuiusque vt, qualis sit, quaeque ad eam attingendam via detur, nunc primum reperiri debeat, et ipsi tentemus, quo modo propria diligentia ad eam cognoscendam deferamur. In quo speramus fore, vt literarum sacrarum studiosi, quibus haec maxime scribimus, habeant exemplum rectae viae ac rationis qua, curiosa locorum difficiliorum inuestigatione, accedere ad verum eorum sensum ipsi possint.

Enimuero, vt primum intelligatur, quis sensus loci, de quo quaerimus, aut quotuplex esse possit, videndum est de singulorum verborum vi, quatenus quidem hic venire in quaestione videtur. Ac verbum πληροῦσαι, quod originem τῷ πληροῦσαι dedit, proprie vim habet replendi ac de vasis dicitur omninoque omni re quae aliquid capit aut continet. Vnde in libris sacris notionem in primis accipit habitandi aut possidendi, quoniam, qui incolunt aliquem locum, eum replere, et, qui possident, repleti aliqua re, nec vtrique tum vacui esse videntur; vt in illo Gen. 1, 28 *replete et subigite terram* dicitur pro: incolite laborandoque in vsus vestros conuertite, aut Deus coelum atque terram replere Ierem. XXIII, 24. h. e. ibi habitare omnique loco praesentem esse. Simili translatione πεπληρωμένοι dicuntur ii, qui edocti sunt aliquid doctrinaque imbuti, plane vt Latinis imbuta dicuntur vtroque sensu, proprie quidem vasa et testae, quae, vt ait HORATIUS, *imbutae semel odorem seruant*, translate hi, qui literis aut quacunque institutione imbuti reperiantur; vt Rom. XV, 19. Col. 1, 9 et alibi. (V. VITRINGAE Obs. S. S. lib. 1. c. V. §. 3.) Eadem vis verbi cadit in verbum πληροῦσαι, quamquam id actiue et passiuè accipitur h. e. de iis quae implent, dant, docent, aut quae capiunt aliquid, possident, eoque or-

nati

nati sunt vel imbuti. Quare de copia quacunque si quis vocabulum in SS. Scripturis usurpatum aut idem esse velit ac πλήθος, vt Ioh. I, 16 et Rom. XI, 25 et 12, non est cur admodum intercedamus; quamquam in loco Ioannis pro thesauro potius videatur, vt non tam vim habeat copiae aut multitudinis, quam facultatis aliis tribuendi quod ipse possideas, in vtroque autem Pauli loco, pro eo quod vacuitatem repleat et instar supplementi sit. Nam πλήρωμα τῶν ἐθνῶν gentes videntur esse substitutae in locum Iudaeorum, qui Christi doctrinam repudiassent, (vide v. 11. 17, 19.) et πλήρωμα Rom. XI, 12. quod cum ἡττήματι, tamquam cum contrario, componitur, non tam copiae exprimendae vim habet quam accessionis cuiusdam et incrementi verae Ecclesiae, quo farciatur quasi et expleatur diminutio (ἡττήμα) facta eo, quod tot Iudaei contemnendo Euangelio a fide in Deum defecissent.

Sed tralaticia haec quidem sunt; dirigent tamen animum ad videndum, quam varius possit esse huius loci sensus; quod statim post intelligetur, quam dixerimus de vocabulo θεότητος quod est adiectum πληρώματι in loco Col. II, 9. Neque vero necesse est, hunc genitiuum intelligi de ipsa natura Dei, tamquam de eo quod habitet in aliquo, sed de illo etiam quod sit a Deo profectum, ab eoque originem ducat, vt ἔργον τῆς Θεῆς Ioh. VI, 29 non est quod a Deo factum sit, sed quod is fieri velit, ἔργον τῆς νόμου Rom. II, 15 quod lex iubeat, inprimisque in ipso capite, quod tractamus, v. 19 αἰξήσις τῆς Θεῆς, non ipsius Dei incrementum, sed nostrum, quod et quatenus a Deo proficiscitur. Istud autem hoc sensu vere in loco nostro esse, vele loco simili cognosci potest. Namque ibi πλήρωμα est τῆς τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρωμένους, eius, qui omnes (Christianos) omnibus (donis) replet, vt, dubitari vix possit, in genitiuo θεότητος esse significationem eius, a quo tamquam auctore το πλήρωμα exsisterit.

Secundum haec, quae diximus, et quoniam το πλήρωμα vel actiue potest vel passiuè accipi, ad duplicem vel potius triplicem sententiam deferimur, quae possit esse in verbis. Primum enim, si actiuam sumas significationem τῆς πληρώματος h. e. si interpreteris de eo quod refideat vel habitet in aliquo, idque quasi replet: vel de natura Dei intelligatur aut proprietatibus diui-

diuinis, vt sensus sit, in Christo reledisse vniuersam naturam Dei, neque ei quidquam, quod Dei est, defuisse, *vel* de dotibus, quas ei Deus concesserit inprimisque de cognitione Dei quam tradere hominibus, doctrinaque caelesti, qua viam monstrare ad veram animi salutem deberet. *Deinde*, si passiuam τῷ πληρώματι vim subieceris, Ecclesia poterit esse, omnesque ad vnum ii, qui repleti sunt siue imbuti illa caelesti doctrina; fere quem ad modum Ephes. IV, 16 Paullus dicit a Christo vniuersum corpus Christianorum, coniunctum et coagmentatum per omnes iuncturas, per quas vna pars alteri vim sufficiat, et pro modo cuiusque partis, incrementa capere.

Iam videamus, dederitne Paullus vel hic vel aliis in locis similibus significationem aliquam, quae ducat ad veram sententiam, atque ostendat, quatenam sit alteri praefenda. Nobis quidem vniuersum locum vno tenore legentibus statim succurrit id, quod verba Col. II, 9. ἐν Χριστῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ ΠΛΗΡΩΜΑ τῆς Θεότητος, vna continuatione persequatur his v. 10: καὶ ἐστὶ ἐν αὐτῷ ΠΕΠΛΗΡΩΜΕΝΟΙ, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. Quae alteram probant aut tertiam interpretationem, non primam, per quam πλήρωμα esset ad diuina Christi attributa referendum. Quod si enim τὸ πλήρωμα τῷ Χριστῷ accipiendum est secundum id quo Christiani πεπληρωμένοι dicuntur: non isti profecto induerant ipsam eamque vniuersam Numinis naturam, sed imbuti erant vera intelligentia Dei voluntatisque diuinae, vt Christus haec tenus esset h. e. per doctrinam quasi caput corporis, quod magis deberent sequi quam quemque alium ducem (πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν). Quae verba haud dubie remittunt lectores ad ea quae Paullus dixerat v. 8: *Cauete, ne quis vos auferat per philosophiam hoc est erroris vanitatem, secundum (s. qua sequimur) hominum traditionem profanitatemque, quae umbris s. imaginibus continetur, non secundum Christum.* Vbi perspicuum est, nos Christum ducem sequi debere, in eo enim, inquit Paullus, πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος κατοικεῖ; itemque aperitur, τὸ πλήρωμα ἐν Χριστῷ esse παράδοσιν, traditionem s. doctrinam, non humanam (v. 8), sed diuinam (τῆς θεότητος v. 9). A quibus verbis certe alteram, quam afferebamus, sententiam, quae τὸ πλήρωμα *doctrinæ*

doctrinam esse, maximam prae ceteris commendationem habere intelligitur.

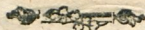
Quodsi porro ultra persequamur orationem Pauli, et ad eam quidem delabamur, quae antecedit vniuersam admonitionem de cauendis ducibus peruersis v. 4 seq. quid, si sententiarum similitudo quaeratur, similis potest esse verbis nostris quam quod est vers. 3: Ἐν Χριστῷ*) εἰς πάντες ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΩΣ ἀπόκρυφοί? Planissime enim ἀπόκρυφοί εἰσι et κατοικῆσι eadem sunt, thesauri sapientiae et intelligentiae, τῶ πλήρωματι respondēt.

Nulli autem dubitationi locus relinquitur, si quidem quis contulerit clarissima dicta cap. IV, 12 et c. I, 9. Namque, quod est in loco nostro v. 10: ἔσετέ πληρωμένοι ἐν αὐτῷ hoc est Χριστῷ, siue, quod fere magis placet, πληρωματι τῆς Θεότητος. id redditur in illo loco c. IV: πληρωμένοι ἐν ΠΑΝΤΙ ΘΕΛΗΜΑΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, in altero loco c. I. πληρῶν τὴν ἐπιγνώσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν ΠΑΣΗ ΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΣΕΙ ΗΝΕΥΜΑΤΙΚΗ. Tenemus igitur, πᾶν τὸ πλήρωμα τ. Θεοῦ. nihil esse aliud quam omnem Dei voluntatem, ac potius eius cognitionem quae omni sapientia intelligentiaque spiritali continetur.

Hic, quemadmodum substitutis in locum obscuriorum clarioribus verbis declarat Paulus verborum, quae in quaestione sunt, sensum: sic in epistola Ephesiis scripta, quam omnes nostrae simillimam profitentur, vitur ipsi adeo, de quibus quaeritur; de quorum vi dicemus pauca, vt, hac agnita in illo loco, eadem in nostro pariter agnoscat. Nempe Eph. III, 19 vult illos πληρῶσαι εἰς πᾶν τὸ πᾶρῶμα τοῦ Θεοῦ, quae posunt dupliciter intelligi. Primum sic, vt πληρ. τ. Θεοῦ sit ipsa Ecclesia, quae donorum Dei esset plena, quo quidem sensu diceba-

*) Sunt, qui ἐν ᾧ v. 3. non ad Christum referant, sed ad μυστήριον, quibus nullo modo repugnamus, praesertim, cum c. I, 27 hoc ipsum μυστήριον Christus appellatur inter gentes nunciatus. Vel in iplo loco v. 8 et 9 Christus hoc potest sensu esse, vt doctrina Christi vniuersam Dei voluntatem complecti dicatur. Nihil quidquam, si hoc admissum fuerit, de vi argumenti, quo vsi sumus, detrahitur.

cebatur cap. I, 24, possetque vniuersa formula eodem sensu esse
 quo alia cap. II, 21 αὐξήσαι εἰς ναὸν ἁγίον aut cap. IV, καταντῆσαι εἰς
 ἀνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τῆ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ. Nec tamen
 abhorret, εἰς τὸ πλήρωμα τῆ Θεῶ accipere pro ἐν τῷ πλ. τ. Θ., vt
 Col. I, 9 πληρῶσαι τὴν ἐπίγνωσιν pro ἐν τ. ἐπιγνώσει et v. 10 αὐξάνε-
 σαι εἰς τὴν ἐπ. τ. Θεῶ, vt πᾶν τὸ πλήρωμα interpretari de donis
 vniuersis, inprimisque de intelligentia voluntatis diuinæ quæ
 nobis a Deo concessa sit per doctrinam Christianam. In qua
 sententiarum diuersitate si discernendum sit vtra sit probabilior?
 magis inclinatur animus in hanc partem. Nam *primum*, si de Ec-
 clesia interpretari quis velit, quo modo ΠΑΝ τὸ πλήρωμα inter-
 pretabitur? Neque enim πᾶν τ. πλ. potest esse de tota siue vniuer-
 sa Ecclesia, quod ne intelligi quidem potest. Quod si vero per
 dicta quæ his similia videantur, de *perfecta* deberet Ecclesia
 intelligi, aut, quod nuper doctissimo viro visum est, verti hoc
 modo: *receptis estis in vniuersum hoc regnum diuinum (ihr sollt
 aufgenommen werden in sein allgemeines goettliches Reich)*: quomo-
 do hoc docebitur inesse in verbis? Porro in loco simili cap. IV, 10,
 vbi pariter amor Christi in nos, vt in contextu nostri, celebra-
 tur, Christus dicitur πληρῶσαι τὰ πάντα. Atqui hanc formulam
 Paulus haud dubie substituit pro illa altera v. 8. ἔδωκε ΔΟΜΑΤΑ
 τοῖς ἀνθρώποις et v. 7. *cuiuslibet datum est beneficium (χάρις) κατὰ τὸ
 μέτρον τῆς ΔΩΡΕΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*, pro modo doni quod Christus
 tribuit, idque ipsum beneficium (χάρις) cap. I, 8 nobis copiose con-
 cessum dicitur ΕΝ ΠΑΣΗ ΣΟΦΙΑΙ ΚΑΙ ΦΡΟΝΗΣΕΙ. Denique, vt
 in loco Eph. IV, 19 Deum rogauerat: ἵνα πληρωθῆτε εἰς ΠΑΝ ΤΟ
 ΠΛΗΡ. sic planissime in loco Col. I, 19, quem iam commemora-
 uimus, habet: ἵνα πληρ. ΤΗΝ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΤΟΥ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ
 ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΠΑΣΗ ΣΟΦΙΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΕΣΕΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΙ.
 Itaque in hoc quoque loco ad Ephesios, qui est nostro in ver-
 bis quidem paene par, neque de virtutibus Dei cogitauit Apo-
 stolus, neque istam Ecclesiam verbo πληρώματος complectitur,
 sed de iis dixit, quæ Christianis tributa sint, de vera, qua sint im-
 buti, sapientia, quam et in loco, quem praecipue tractamus,
 propter vtriusque in verbis sententisque similitudinem oportet
 intelligi.

Est tamen hic ipse loquendi modus non vni Paulo proprius, sed is ei communis cum Ioanne, qui eodem, in simili contextu quoque, vocabulo, aut simili verbo vitur. Quid est enim illud πλήρωμα, e quo Ioannes cap. I. Euangelii v. 16. ait nos omnes accepisse χάριν ἀντὶ χάριτος, quam beneficiorum, inprimisque verae doctrinae, veluti thesaurus, e quo omnia nostra depromimus? Πλήρωμα quidem in eo loco perspicue refertur ad Christum, qui ΠΑΡΗΣ dicebatur ΧΑΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΣ v. 14. Enimvero v. 17. χάρις καὶ ἀλήθεια, quae nobis per Iesum Christum contigit, opponitur legi a Mosè profectae, in qua magnum Israelitae beneficium acceperant, digni etiam propter ea habiti, qui filiorum Dei nomine maestarentur. Sed longe excellentius collatum erat in Christi discipulos, quod hac de causa χάρις καὶ ἀλήθεια h. e. verum beneficium et hoc nomine magis dignum dicitur, aut χάρις ἀντὶ χάριτος, maius beneficium pro beneficio minori redditum, vt longe maiori iure filii Dei appellentur quicumque in eum credidissent v. 12. Χάρις igitur καὶ ἀλήθεια, cuius plenus (πλήρης) dicitur Christus, non est benivolentia vera, quae residet in Christo, sed quae collata in Christianos est, v. 17., quem ad modum ἡ χάρις eodem sensu reperitur Ephes. IV, 7; nec ΠΛΗΡΩΜΑ, quae Christo tribuitur, aliud potest esse, quam id, e quo veram doctrinam hauserint, thesaurus ille plenus diuinæ sapientiae, tamquam verissimi beneficii, quod nobis attulit Christus dum Deum nobis cognoscendum dedit v. 18. Nec ΠΑΝ τὸ πλήρωμα, quod est in locis ad Colossenses, desideratur apud Ioannem, eadem quidem de re aliis verbis loquitur cap. IV, 24: Quem misit Deus, is docet doctrinas Dei, ΟΥΤΙ ΠΑΡ ΕΚ ΜΕΤΡΟΥ διδάσκει ὁ Θεὸς τὸ ΠΝΕΥΜΑ. neque enim Deus cum aliquo modo dedit Spiritum. Πνεῦμα ibi de intelligentia voluntatis diuinæ esse qua Christus ornatus esset, dubitari propter ea non potest, quod hic substituatur pro ἐμάσει Θεῶ quae Christus tradidisset hominibus; eamque non accepit tantum cum aliquo modo (ἐκ μέτρος, vel, vt bene de ceteris hominibus loquitur THEODORETVS ad I Cor. III, 5, μέτρον τινὶ χάριν ἐκμετράμεθα) sed vniuersam, vt omnem Dei voluntatem cognitione et ipse completeretur et communicare cum aliis posset, quod Christus alibi c. V, 20 expressit sic: ΠΑΝΤΑ δέγνωσιν αὐτῷ ὁ Πατὴρ ἃ αὐτὸς ποιεῖ. Haecenus ante haec verba cap. III, 30 sq. Ioannes Baptista dixerat:

rat:

rat: *illum augeri debere, se autem minui h. e. honorem ei ac pal-*
lam concedere; nam qui, inquit, de caelo venit, omnibus supe-
rior est, qui e terra profectus, terrenus est, nec nisi terrena h. e.
vulgaria, obuia, tralatitia v. 12. docet; ille, quae vidit et
auduit, haec profitetur. Est igitur in promptu videre, hunc illis
 verbis subiectum esse sensum: „Omnes quidem prophetae, qua-
 lis ego ipse sum, Spiritum acceperunt Dei (*ἐλάλησαν, inquit*
Petrus, ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι), sed cum aliquo tamen mo-
 do, ita nimirum, vt aliquid tantum eius cognoscerent,
 quod veller Deus ad hominum cognitionem traduci. Isti
 autem magno Dei legato Deus *plene* cognoscendum de-
 dit quidquid doctrinae diuinæ tradendum putauit. „ Hoc est
 ΠΑΝ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ, quod erat in Christo,

Satis quidem haec doceant, in *πλήρωματι Θεότητος*, quod
 Christo tribuatur, nihil esse aliud, nisi vniuersam comprehen-
 sionem eorum, quae Deus per eum veller in homines transferre,
 eamque maxime vera sapientia contineri, quae in voluntate di-
 uina recte cognoscenda omnique genere virtutis exprimenda cer-
 nitur. Sed quamquam his ipsis argumentis, quibus vsi sumus,
 effectum putari potest, ceteras interpretationes alienas esse ab
 Apostoli sensu, videamus tamen, an quidquam aut quid pro iis
 dici probabiliter possit, vt, si nihil huius generis repertum fuerit,
 aut, quod allatum sit, labefactari posse videatur, vel sic fidem
 sententiae nostrae faciamus. Ac prima quidem interpretatio,
 quae verba refert ad naturam Dei vere et quasi plene cum Chris-
 to communicatam, non ea quidem verbis repugnat, ac posset
 ferri, si alia nulla consistere cum verbis posset. Nunc nihil
 omnino habet quo se prae ceteris commendet, ac ne comparari
 quidem cum illis potest, cum nec consilium Apostoli orationis-
 que contextus eam requirar, nec Pauli consuetudo viqueam *το*
πλήρωμα Θεῶν de Dei natura dicat, sed alio vbiunque sensu; vt
 commenticiam esse eam nec vsu loquendi sacrorum librorum
 probatam, facile agnoscat. Altera, quae *το πλήρωμα τῆς Θεό-*
τητος de Ecclesia interpretatur, non noua est, quamquam in vul-
 garibus commentariis, etiam iis, qui sententiarum varietatem
 studiosissime collectam continent, non magis quam nostra com-
 memoretur. Eius quidem, tamquam in antiquitate Christiana
 fre.

frequentatae, veteris Ecclesiae graecae interpretes non modo mentionem fecerunt, sed etiam consensu probarunt suo, id quod THEODORETUS in utrumque locum epistolae ad Colossenses profiteretur; eandemque nostra quidem memoria diligentissime ornarunt excellentissimi interpretes GUIL. ABRAH. TELLE-
RUS (Woerterb. des N. T. v. FÜLLE) et IO. CHR. DOEDER-
LINUS (Institut. Theologi Christiani, Edit. II. Part. prior. p. 331 sq.) nec alienus videtur ab ea KOPPIVS (N. T. ad Ephes. III, 19, Vol. I. p. 321 et 287 sq.) a quorum magna profecto auctoritate cur hic dissentire cogamur, breuiter exponendum videtur. Etsi enim non ignoramus, το πλήρωμα de Ecclesia posse dici, idemque vocabulum a Paulo vere ad eam fuisse translatum Ephes. I, 23: nihil tamen, nostro quidem sensu, durius illo loquendi modo, quo πλήρωμα κατοικεῖ ἐν Χριστῷ poneretur pro: omnes Dei ciues incolae sunt templi a Christo instructi, ab eo, tamquam capite, omnes pendent, et per eum sunt in vnum coniuncti corpus. Hoc enim deberet esse: ὁ Χριστὸς κατοικεῖ ἐν τῷ πληρώματι, Christus habitat in Ecclesia, non, Ecclesia in Christo; vt Deus dicitur in nobis, non nos dicimur in Deo, habitare; *in corpore mortui nullus residet sensus*, recte CICERO dixit, sed quis ferret hoc: *nullum mortui corpus residet in sensu?* Huiusmodi catachresin nullius linguae analogia tulerit; itaque doceri debuisset, non, πλήρωμα Paulo de Ecclesia dici, quod nemo neget, sed hanc phrasin vniuersam aut aliam simili modo factam, Paulli esse, nec talem verborum coniunctionem hoc sensu linguae regulis contrariam. Nam quod doctissimo cuidam viro excidit, existimanti, neminem forte aliter quam de Ecclesia hanc phrasin interpretaturum fuisse, nisi verborum notationi s. etymologiae nimis adfueti essent interpretes: nihil id quidem ad nos, qui, πλήρωμα de donis, rectaque in primis cognitione Dei, accipientes, itemque το κατοικεῖν referentes ad doctrinam diuinam in aliquo residentem, vsum loquendi, ipsius etiam Paulli, tenemus, cuius consuetudo isto sensu πλήρωμα dicit c. I, 9, Eph. IV, 10, et ενοικεῖν 2 Tim. I, 5; cum contra secus sentientes nihil ne in analogia quidem linguae habeant, quo doceatur, vel posse phrasin illam sensu, quo comminiscuntur, vsurpari. Idcirco se referunt ad similia dicta Paulli, quibus cogatur, πλήρωμα aliter quam de Ecclesia intelligi non debere. De quibus dubitare licebit an parallela recte

recte putentur. In omni quidem interpretatione fundamenti loco ponendum est hoc, quod sensus vsui loquendi, certe analogiae linguae, non repugnet. Sed is, quem vnice hic verum esse arbitrantur, veremur vt defendi possit contra repugnantiae suspicionem; atque haec ipsa suspicio, nisi depellatur, iustam dat causam dubitandi de similitudine locorum; quo modo enim verus fit sensus atque idem qui in aliis loquendi modis, si ne de eo quidem constiterit quod cadere in verba possit? Atque hoc ipsum cognoscetur, si quis accurate dicta contulerit Pauli, quae huius, de quo quaeritur, phraeseos, simillima putent. Nempe *πλήρωμα τῆ Χριστοῦ* I. Θεῶ Ephes. I, 23, *καλὸν ἄνθρωπον* (cap. II, 15.) *πάσαν τ. οικοδομήν* (v. 21.), *πάσαν πατριάν ἐν ἕσπεροις κ. ἐπι γῆς*, haec igitur omnia eadem dicunt esse. Recte hoc quidem. Eadem porro aiunt haec quoque esse: *Ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα* et *πάντα πληροὶ ἐν πᾶσιν, τὰ πάντα ἀνακεφαλαιῶται ἐν αὐτῷ* (Eph. I, 10), *πάντα δι' αὐτῆ κ. εἰς αὐτὸν ἔκτισται* (Col. I, 16). Quod quidem fumunt, non probant, aut, si probandum suscepserint, haud scimus an non satis probent. Nam primum sensus, quem formulae, *ἐν Χριστῷ ΚΑΤΟΙΚΕΙ π. τ. πλήρωμα*, de qua quaeritur, tribuunt, verendum est ne commenticius sit, cum ab omni loquendi consuetudine aut analogia, vt diximus, abhorreat; verendum igitur, ne eos sefellerit verborum quaedam similitudo, quae non statim rerum, aut *vniversam* verborum similitudinem continet. Nam omnis comparationis vis est in verbo *πληρώματος*, quod esse de Ecclesia Ephes. I, 23. et c. III, 19, eique locos in epistola ad Colossenses, quorum sensus sub dubitationem cadit, accommodandos statuunt. Illum ad Ephesios cap. III statim seiungimus; nec enim ibi necessarius est, quem volunt, sensus, isque a nobis, vt videtur, supra satis labefactatus; manet igitur vnus ille capitis primi locus, de quo dicendum restat.

Nempe *πλήρωμα* ibi Ecclesiam significat Christianam, sed quo sensu, quaque de causa? quaeritur. Volunt autem, *πλήρωμα* idem esse atque *το πλήθος*, quo sumto colligunt, id esse vniversam multitudinem eorum, qui ad Ecclesiam Christi pertinent. At exempla omnia, quae solent afferre vt hanc vim *τῶ πλήθους* *τω πλήρωματι* asserant, non necessario habent hanc vim, vt supra professi sumus, nec potest intelligi, quo modo haec multitudinis,

ac potius *uniuersitatis* significatio existat e verbo coniugato πλη-
 γῆν; omnia quidem exempla, quibus vtuntur, intelligi possunt de
 eo, quod contineat aliquid, aut contineatur aliqua re vel locum
 aliquem occupat, vt πλήρωμα τῆς γῆς, πληρώματα τῆς πόλεως,
 quae terra aut vrbe continentur s. incolae eius, etiam sine copiae
 aut vniuersitatis notione. Nec videmus, cur haec significatio
 continendi vel incolendi deferri debeat apud Paulum, qui de
 πληρώματι θεότητος ipsum verbum κατοικεῖν, *incolere*, adhibet.
 Est etiam in promptu, το πλήρωμα e coniugatis, quae Paulus ipse
 addit, hoc est, e πληρωμένοι τὰ πάντα ἐν πάσιν explicari debere.
 Hoc igitur de Christo vel Deo dictum, existimant planissime
 respondere illi formulae (Ephes. I, 10) ἀνακεφαλαίωσαι τὰ
 πάντα i. e. omnes, et Iudaeos et gentes, coniungere et commu-
 ni imperio complecti. Sed tum quid fiet formula ἐν πάσιν?
 quam, sunt, qui propterea redundare arbitrentur; et quid est,
 quod ad illam formulam capitis primi confugiant, eamque
 sumant eandem cum nostra esse? cum ipse Paulus haec secus
 interpreteretur, quem malumus ducem sequi, quam sine causa su-
 mere quod ipsum est disputationi obnoxium. Nam capite qui-
 dem IV ad Ephesios versu 10. claris verbis dicit, Christum ΠΛΗ-
 ΡΩΣΑΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ h. e. vt ipse Paulus significabat v. 8, ΔΟ-
 ΜΑΤΑ ΔΙΔΟΝΑΙ ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ. Est igitur Christus ha-
 etenus πληρωμένος τὰ πάντα ἐν πάσιν, quatenus omnes Christianos
 suis donis replet s. sapientia caelesti imbuit, vt Paulus pluribus
 in locis, quae supra annumerauimus, profitebatur; et verbum
 πληρωμακτος in illo loco ad Ephes. cap. I. de Ecclesia dicitur, quo-
 ad his donis esset repleta, quasi tu diceres receptaculum illud, in
 quod omne genus donorum diuinorum effundit.

Supereft vt attingamus, quid sit in loco Col. II, 9. *σωμντι-
 κῶς*, sed paucis; vix enim est quidquam quod nobis in eo ex-
 plicando clarissimorum interpretum diligentia reliquisset, nec
 necesse est examinare diuersitatem opinionum quibus alii verbum
 obscurarunt, quae, confirmato vero sensu, sua sponte collabi-
 tur. Sequamur igitur hic quoque praeuentem Apostolum, qui
 versu 17. Iudaeorum instituta *σκιάν τῶν μέλλοντων*, *umbra* s.
imaginem futurorum appellat, τὸ δὲ ΣΩΜΑ, τῷ Χριστῷ. Nam simi-
 lem esse hunc locum ad eumque rectam interpretationem diri-
 gen-

gendam. Paulli consilium docet et orationis contextus; in utroque quidem loco deferri Iudaicas imagines (τὰ σοφεία) et praecepta iubet auctoritatemque vnius Iesu Christi commendat. Sunt autem σοιὰ et σοίμα disiuncta, plane vt Ebr. X, 1. σοιὸν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν et εἰκόνα τῶν πραγμάτων h. e. ipsam rem perspicuam, discernit, et genitiuus τὸ Χριστῶ vim habet declarandi, vt sit pro: τὸ ἐστὶ ὁ Χριστὸς, cuius generis e Thucyde plura exempla collegit BAVERVS V. Cl. (in Philol. Thueyd. Paullina p. 24sq.); quem ad modum in loco simili Ioannis, Euang. I. 17 χάρις καὶ ἀλήθεια, veri nominis beneficium item a beneficio, quod erat in Mosis lege, disiungitur. Recte igitur σοματικῶς vertitur vere, re ipsa; Iudaei nihil in Mosaicis institutis nisi inuolucra tenebant futurorum bonorum, Christus haec ipsa bona vere attulit. In quo iterum obseruari licet significationem eius quod Christus nobis tribuit et donauit, quam vim dicebamus in πληρώματι θεότητος inesse. Nam instituta ista imagines erant τῶν μελλόντων sc. ἀγαθῶν, in Christo est veluti comprehensio istorum bonorum, τὸ σοίμα, ipsa illa bona, quorum vsuram capere Christiani debebant.

Itaque et nos capiamus horum beneficiorum fructus, inuitati in primis opportunitate horum dierum, quibus eorum memoria per totum fere terrarum orbem inter Christianos celebratur. Vita quidem in coelis futura haecenus praestat ei, quam degimus in his terris, vt hic διὰ πίστεως, ibi διὰ εἰδῶς (2 Cor. V, 7), Dei beatissima consuetudine fruamur. Sed quantum, quidquid ibi nobis paratum est bonorum, magnitudine et praestantia vincit id, quo in huius vitae nostrae exilitate fruimur; tantum eorum, in quae incidimus, temporum felicitas praestat conditioni eorum, qui ante Christi tempora vixere, qui quidem sperando magis quam fruendo delibauerant caelestis illius vitae suauitatem. Nobis autem Christus omnes sapientiae diuinæ fontes reclusit, Deum vere tamquam Patrem omnium eumque etiam non merentibus propitium ostendit, certiorē spem vitae immortalis fecit, verae virtutis non adumbratam imaginem sed expressum in se ipso signum exhibuit, hoc ipso exemplo suo et disciplinae excellentia virtutem amabilem reddidit, atque nos sic ad felicitatis, quae coeli propria est, vsuram proprius adduxit.

Vtinam

Vtinam, qui verae sapientiae in primis studiosos et custodes nos
profitemur, hanc etiam magis ceteris et amplecteremur et com-
mendaremus, nunc quidem et per hos dies diligenti com-
mentatione beneficiorum, quae nobis per Christum contige-
runt, ac pietatis in eum verissimo exemplo. Quod ut Vos quo-
que, HUMANISSIMI COMMILITONES, faciatis, etiam atque
etiam hortamur. P. P. in Academia Fridericiana die XXIV De-
cembris A. C. MDCCLXXXVI.

Halle, Diss., 1786/87

ULB Halle

001 604 848

3

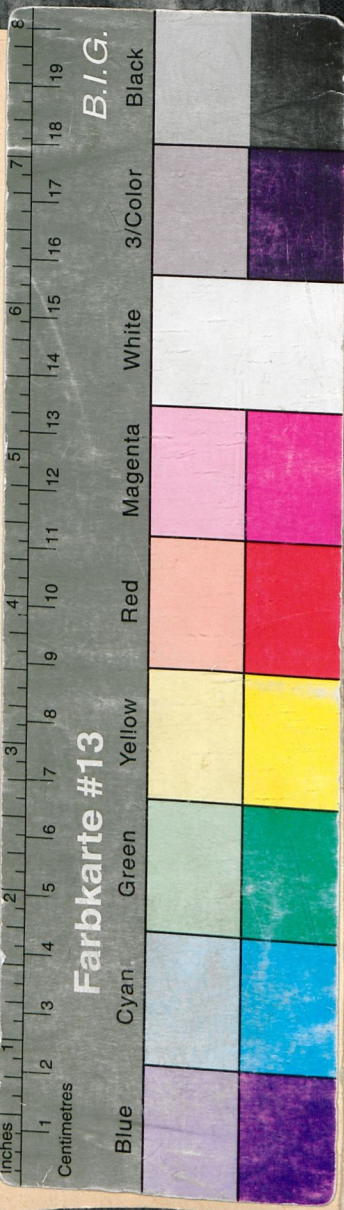

Sb.

vd 10

P 551

ACADEMIAE FRIDERICIANAE PRORECTOR
IO. AVGVSTVS EBERHARD

PHILOSOPHIAE PROFESSOR PVBL. ORDINARIVS

ET

1786

SOCIETATI REGIAE BEROLINENSI LITERARIAE ADSCRIPTVS

**CVM CANCELLARIO, DIRECTORE
ET SENATV ACADEMIAE**

SANCTE CELEBRANDAM INDICIT

MEMORIAM ADVENTVS CHRISTI IN TERRARVM ORB

PRAEMISSA EST

COMMENTATIO

IN ILLVD PAVLLI COL. I, 19 ET II,

ΤΟ ΠΑΡΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΗΣΑΙ

ΕΝ ΧΡΙΣΤΩΙ ΣΩΜΑΤΙΚΩΣ.

HALAE,

FORMIS IO. CHR. HENDELII

A. MDCCCLXXXVI.

